

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова

**ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
РОМАНУ МАРКА ЛЕВІ «МІЖ НЕБОМ І ЗЕМЛЕЮ»**

Кваліфікаційна робота
освітнього рівня «бакалавр»
студентки 4 курсу бакалаврату
освітньої програми «*Переклад з
французької та з англійської мов*»,
спеціальність – 035 *Філологія*
Вероніки Романівни МАКСІМОВОЇ

Науковий керівник:
асист. Світлана ЗУБЦОВА
Рецензент:
к.філол.н., доц. Елла АНДРІЄВСЬКА

«Допущено до захисту»
на засіданні кафедри
*теорії та практики перекладу
романських мов імені Миколи Зерова*
Протокол № 9/1 від «21» червня 2024 року

завідувач кафедри (підпис)
д.філол.н., проф. Ірина СМУЩИНСЬКА

КИЇВ
2024

АНОТАЦІЯ

Максімова В. Лексичні особливості перекладу українською мовою роману Марка Леві «Між небом і землею».

Актуальність дослідження обумовлена потребою огляду та аналізу нових сучасних україномовних перекладів французьких сучасних авторів з метою аналізу різних підходів до перекладу художньої літератури з урахуванням стилістичних особливостей та передачі образності тексту через лексичні засоби української мови. Об'єктом дослідження є роман Марка Леві «Між небом і землею» та переклад українською мовою Катерини Пітик. Предметом дослідження виступають вибрані лексичні особливості твору та їх відтворення українською мовою. Метою дослідження є аналіз перекладацьких трансформацій при відтворенні лексичних особливостей роману Марка Леві «Між небом і землею» українською мовою. Для досягнення мети дослідження було передбачено вирішення наступних завдань: окреслити загальні особливості художнього перекладу та описати труднощі, що виникають при перекладі художньої літератури на матеріалі перекладу досліджуваного роману; оглянути класифікації перекладацьких трансформацій та проаналізувати, як вибрані лексичні одиниці було відтворено українською мовою за допомогою перекладацьких трансформацій. Методи дослідження включають семантичний аналіз задля розуміння значення і конотацій лексичних одиниць у французькому оригіналі та їхніх українських відповідників; метод суцільної вибірки для систематичного збору відповідних лексичних одиниць задля подальшого аналізу; порівняльний та зіставний аналіз для порівняння лексичних одиниць у французькому оригіналі та їхніх перекладів на українську мову з метою виявлення змін у значенні та образності; описовий метод задля детального аналізу прикладів.

У роботі розглянуто теоретичні засади художнього перекладу. Виявлено та проаналізовано перекладацькі трансформації, застосовані для відтворення обраних категорій лексичних одиниць.

Ключові слова: художній роман, перекладацькі трансформації,

фразеологізми, реалії, арготизми, вульгаризми, медичні терміни, французька мова.

ABSTRACT

Maksimova V. Lexical features of the translation into Ukrainian of the novel «If only it were true» by Mark Levy.

The relevance of the study is stipulated by the need to review and analyze new modern Ukrainian-language translations of French contemporary authors in order to analyze different approaches to the translation of fiction, taking into account stylistic features and the transmission of the text's imagery through the lexical means of the Ukrainian language. The object of the study is the novel «If only it were true» by Mark Levy and its Ukrainian translation by Kateryna Pityk. The subject of the study is selected lexical features of the novel and their reproduction in Ukrainian. The aim of the study is to analyze translation transformations in the reproduction of lexical features of Mark Levy's novel «If only it were true» into Ukrainian. In order to achieve the aim of the study, the following tasks were envisaged: to outline the general features of literary translation and describe the difficulties that arise in the translation of fiction on the basis of the translation of the novel under study; to review the classifications of translation transformations and analyze how the selected lexical units were reproduced in Ukrainian by means of translation transformations. The research methods include semantic analysis to understand the meaning and connotations of lexical items in the French original and their Ukrainian equivalents; the method of continuous sampling to systematically collect relevant lexical items for further analysis; comparative and contrastive analysis to compare lexical items in the French original and their translations into Ukrainian to identify changes in meaning and imagery; descriptive method for a detailed analysis of examples.

The paper deals with the theoretical foundations of literary translation. The translation transformations used to reproduce the selected categories of lexical units are identified and analyzed.

Key words: fiction novel, translation transformations, phraseology, realities, argotisms, vulgarisms, medical terms, French language.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ	7
1.1. Художній твір як об'єкт перекладознавчого аналізу	7
1.2. Перекладацькі трансформації у перекладі художніх творів	11
1.3. Загальна характеристика досліджуваного роману	14
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОГО РОМАНУ «МІЖ НЕБОМ І ЗЕМЛЕЮ»	18
2.1. Відтворення фразеологізмів та ідіоматичних виразів	18
2.2. Переклад реалій	22
2.3. Відтворення стилістично зниженої лексики	26
2.4. Переклад медичної термінології роману	32
Висновки до розділу 2	36
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	46
RÉSUMÉ	47

ВСТУП

В останні десятиліття активно розвивається український переклад художніх творів, завдяки якому українці можуть насолоджуватися літературою різних країн рідною мовою. Для досягнення адекватності перекладу необхідний відповідний рівень професійної компетентності, вміння передати художньо-естетичні особливості твору та врахування лінгвістичних та культурних відмінностей між двома мовами, щоб найбільш точно передати характер та стиль оригіналу. Мовознавці використовують перекладацькі трансформації, які дозволяють змінювати форму, або семантику тексту, але при цьому зберігаючи його стиль.

Дослідження перекладацьких трансформацій активно ведеться у працях лінгвістів та фахівців з перекладу. Дослідження з цього питання проводили такі мовознавці, як Н. Хомський, Ж. Дарбельне, Ж. П. Віне та інші. Серед українських дослідників цьому питанню приділили увагу В. Карабан, І. Корунець, Т. Кияк, А. Науменко, О. Огуй, В. Коптілов, І. Сіняговська, Л. Науменко, А. Гордеєва, М. Шемуда та інші. Питання художнього перекладу також залишається актуальним для сучасних дослідників, серед яких можна відзначити О. Чередниченко, О. Воловик, В. Погрібна, К. Іваненко.

Актуальність дослідження обумовлена потребою дослідження перекладу сучасних художніх творів українською мовою та важливістю досліджень різних підходів перекладу художньої літератури з урахуванням стилістичних особливостей й передачі образності тексту через лексичні засоби української мови задля досягнення адекватності перекладу, що є визначальним у контексті дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі лексичних та граматичних перекладацьких трансформацій та їх застосування при відтворенні окремих лексичних одиниць в українському перекладі роману Марка Леві «Між небом і землею».

Мета дослідження передбачає розв'язання таких **завдань**:

- розглянути засади художнього перекладу й охарактеризувати труднощі, які виникають при перекладі художньої літератури;
- виявити прояви авторського стилю у лексичних особливостях тексту;
- проаналізувати класифікації трансформацій у перекладі та визначити які види трансформацій були використані в матеріалі дослідження;
- дослідити відтворення вибраних лексичних одиниць українською мовою за допомогою перекладацьких трансформацій.

Об'єктом дослідження виступає роман Марка Леві «Між небом і землею» та його переклад українською мовою Катерини Пітик, опублікований у 2023 році.

Предметом дослідження є вибрані лексичні особливості твору та їх відтворення українською мовою.

Методи дослідження включають семантичний аналіз, метод суцільної вибірки задля пошуку матеріалу для дослідження, порівняльний та зіставний аналіз й описовий метод.

Новизна роботи обумовлена тим фактом, що переклад українською мовою роману Марка Леві «Між небом і землею» ще не досліджувався в перекладознавчих роботах.

Практичне значення роботи визначається у можливості застосуванні отриманих результатів у наукових дослідженнях та діяльності перекладачів. Зокрема, результати можуть бути корисними при створенні навчальних матеріалів для вивчення художнього перекладу, аналізу творчості французького письменника Марка Леві та проведенні подальших наукових досліджень його доробку.

Структура роботи складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків та списку використаних джерел.

Список використаних джерел налічує 50 одиниць.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1. Художній твір як об'єкт перекладознавчого аналізу

Художній переклад посідає важливе місце в сучасній теорії перекладу. Як зазначає Віктор Коптілов, у вузькому культурологічному контексті художній переклад означає пошук спільних естетичних ідеалів у рамках взаємодії між автором, перекладачем і читачем. У цьому ланцюжку автор і перекладач є конкретними особистостями, тоді як читач розглядається як абстрактна аудиторія [10, с. 235]. О. Воловик та В. Погрібна характеризують художній переклад як процес відтворення особливостей іншомовного тексту за допомогою засобів рідної мови, де зміст і форма взаємодіють нерозривно, утворюючи цілісну єдність. Це означає, що будь-який літературний текст може бути перекладений у художньому ключі, навіть якщо він не має безпосередніх ознак художнього твору, оскільки особливості тексту, в цьому випадку, в основному сприймаються як мовні характеристики [21]. Відмінність його словника від наукової літератури полягає у відсутності або рідкому використанні термінів. [30].

Основна складність художнього перекладу полягає не стільки в передачі змісту, скільки в передачі неповторного стилю автора твору, його естетики, багатства використання мовних засобів, а також гумору, атмосфери, характеру і настрою, прихованих в тексті, тому художній переклад торкається не тільки лінгвістики і філології, він торкається мистецтва [34]. Стиль художніх творів заснований на емоційності, національному колориті, а також на застосуванні різноманітних складників мовних стилів, адаптованих автором для твору. При перекладі художніх творів використання лексики в певному контексті вимагає, щоб перекладач надавав перевагу одному елементу над іншими залежно від жанру літератури [19].

Переклад відіграє ключову роль у збагаченні національної та світової культури, відображаючи ідеї та образи видатних письменників з різних країн [7, с. 62]. Його подвійна роль визначається важливістю як засобу передачі тексту та як способу відображення глибини та різноманітності ідей і образів, що

містяться у художній літературі. Переклад відкриває двері до інших культур, допомагаючи читачам зануритися в них і зрозуміти їх унікальність. Перекладачі, які займаються художніми текстами, мають розуміти не лише мовні особливості, але й бути ознайомленими з культурою, вміти передати стиль і естетику літератури, яку вони перекладають, щоб зберегти його унікальність [5]. Цей процес перекладу не лише служить засобом комунікації між мовами, але й виступає мостом, який з'єднує різні культурні світи та сприяє взаєморозумінню між народами. Така подвійна функція перекладу художньої літератури й визначає складність цього процесу [15, с. 84].

Художні твори протиставляються всім іншим, оскільки домінуючою є одна з комунікативних функцій, а саме художньо-естетична, або поетична функція мови. Основна мета будь-якого художнього твору полягає в тому, щоб здійснювати естетичний вплив, створювати художній образ. Іншими словами, художній переклад – це вид перекладацької діяльності, основним завданням якого є створення мовленнєвого твору мовою перекладу, здатного мати художньо-естетичний вплив на читача [31].

У своєму дослідженні проф. Олександр Чередниченко підкреслює, що успішний переклад художнього тексту вимагає від перекладача уваги до можливих естетичних реакцій читачів на оригінал та переклад, і йому необхідно зробити все можливе, щоб вони були подібними [25]. Тобто, перекладачу необхідно розуміти мовну систему оригіналу і створити переклад, який створить такий же емоційний вплив на читача, як і оригінал. У цьому контексті ключовим є ретельний аналіз перекладацьких трансформацій, які сприяють досягненню еквівалентності та адекватності у художньому перекладі.

Погляди на художній переклад від давніх часів до наших днів відображають протистояння двох підходів: наближення перекладу до оригіналу та спрямованість, акцент на аудиторію читачів. Сучасні лінгвісти підкреслюють важливість уважного ставлення до об'єкта перекладу, збереження національно-культурної специфіки та розглядають його як твір мистецтва, де поєднуються

зміст і форма, з урахуванням особливостей кожної мови та індивідуального стилю [20, с. 115].

Художній переклад має безліч особливостей і перш за все це відсутність дослівності у перекладі. Деякі вчені вважають, що найкращі переклади створюються шляхом творчого пошуку. В той же час, інша частина мовознавців визнають, що перекладачі художніх творів можуть часто не дотримуватися оригіналу, не зберігаючи його структуру. Дослівний переклад найчастіше порушує синтаксичні норми української мови [9]. При цьому відбувається розрив між змістом і формою: думка автора буде зрозумілою, але форма її вираження буде не зрозуміла українському читачеві. Дослідження показують, що дослівний переклад не завжди передає той же емоційний вплив, що і оригінал, а отже, точність і художність постійно знаходяться в протиріччі.

Переклад сталих виразів та фразеологізмів може бути ще одним викликом для перекладача, оскільки буквальний переклад спотворює значення виразів. У випадку відсутності еквівалентів у мові перекладу, необхідно шукати відповідні лексичні одиниці, які відображають значення та емоційне забарвлення фразеологізму. Ці слова можуть бути використані як часткові еквіваленти фразеологічних одиниць.

Перекладач художньої літератури має дотримуватися стилю, культури і епохи твору, який він перекладає. Художні образи в літературному творі відбивають дух епохи, у якій вони створені. Вважається, що відмінності між культурами викликають набагато більше труднощів для перекладача, ніж відмінності між структурами мов [32, с. 130]. Щоб зберегти історичний колорит твору, потрібно враховувати стилістичні відповідності оригіналу, оскільки саме стилістичні засоби відтворюють конкретні образи, притаманні певній епосі. Інакше кажучи, передача історичного контексту твору потребує уваги до різних мовних елементів, а також стилістичних засобів. У своїй праці, Коптілов розглядає вплив часової відстані на процес художнього перекладу. Він наголошує, що перекладачі повинні зберігати мовну атмосферу та стиль оригіналу, адаптуючи їх до сучасного читача, при цьому уникаючи сучасних слів

і використовуючи архаїчні вирази та синтаксичні конструкції [10, с. 151]. Крім того, відтворення національного колориту можливо при врахуванні перекладачем єдності змісту та форми твору, національних особливостей та культури народу. У мові перекладу художнього тексту перекладач відтворює й характерну для оригіналу культуру, її особливості, а тому логічним є сприйняття перекладу через культурообмін, де мова є частиною культури. Тобто, переклад, проходить трансформацію не тільки в іншу мову, але і в іншу культуру, як зазначає К. Іваненко [5, с.117]. Подібної думки дотримується і М. Шемуда, яка стверджує, що художній переклад – це взаємодія двох культур, яка охоплює національний колорит та своєрідність оригінального твору [26]. Переклад «Енеїди» Івана Котляревського є класичним прикладом того, як перекладач зміг передати не лише зміст епосу, а і його атмосферу, використовуючи архаїчні вирази та синтаксичні конструкції, які відтворюють давньогрецький естетичний стиль твору. Це допомагає читачеві відчувати той самий колорит та настрій, який притаманний оригіналу. Однак в той же час, Іван Котляревський вдало використовує українські реалії, елементи культури, традицій та міфології, що зробило твір більш доступним і зрозумілим для українського читача.

В. Коптілов зазначає, що художній переклад є відображенням думок і почуттів автора першотвору за допомогою норм іншої мови, перетворення його образів у іншомовний твір [1, с. 152]. Художній твір відображає реальність, яку сприймає і переосмислює автор у своїй свідомості, тому він стає відображенням індивідуального світогляду письменника [28].

І саме співвідношення контексту автора і перекладача може стати ще одним викликом при перекладі художньої літератури, оскільки перекладач стикається з питанням збереження змісту, емоційного впливу та стилю. Крім того, перекладач вкладає у свою роботу свій досвід та особистість, що може призвести до інтерпретації тексту у власний спосіб, а не завжди відобразити точно оригінал. Такі відмінності можуть призвести до того, що деякі аспекти оригіналу будуть втрачені або неправильно передані [9, с. 152]. Тому також важливою є проблема точності і вірності у художньому перекладі. Перекладачі

стикаються з завданням збереження значення та виразності слів і виразів, які можуть мати різне смислове навантаження та стилістичні особливості в різних мовах. Загальна структура твору не може бути змінена без впливу на всі його складові. Деякі радянські вчені вважали, що переклад художнього твору повинен здійснюватися не шляхом дослівної передачі звуків, слів чи фраз, а відтворенням ідейно-образної структури оригіналу у відповідній структурі перекладу [21].

1.2. Перекладацькі трансформації у перекладі художніх творів

Досягнення адекватності і еквівалентності у перекладі є найголовнішою метою перекладача. Для збереження сутності оригінального тексту, перекладач використовує перекладацькі трансформації, щоб забезпечити відповідність між оригіналом і перекладом. Науковець М. Кур'янова вважає, що до граматичних труднощів перекладу належать «морфологічні та синтаксичні явища вихідної мови, які не мають прямих відповідників; це вимагає від перекладача особливих мовних навичок» [13]. Для подолання цих труднощів застосовують різні види перекладацьких трансформацій. Розглянемо декілька визначень терміну перекладацька трансформація запропонованих науковцями.

Ноам Хомський висунув концепцію, згідно з якою кожне речення мови має два рівні структури: глибоку та поверхневу. Глибока структура представляє собою головні смислові зв'язки в реченні, тобто ті ідеї та концепції, які воно виражає. Поверхнева структура, натомість, є тим, що ми спостерігаємо фактично – це саме речення в конкретній мові зі своїм синтаксисом та лексикою. Глибока структура перетворюється у поверхневу за допомогою процесу, який Хомський називає трансформаціями. Ці трансформації дають можливість висловлювати однакові концепції та думки у різних формах та структурах. Таким чином, глибока структура визначає основний зміст речення, тоді як поверхнева структура відображає його конкретне синтаксичне вираження в даній мові [29, ст. 42].

Вітчизняні дослідники, Тарас Кияк, Анатолій Науменко та Олександр Огуй, розглядають перекладацькі трансформації як «методи перекладу спрямовані на збереження унікальних особливостей авторського стилю при адекватному

відтворенні змісту оригіналу в перекладі» [8]. Згідно з їхнім визначенням, переклад включає як міжмовні заміни, де використовуються як формальні та функціональні еквіваленти, так і перекладацькі трансформації на різних рівнях мови, таких як морфологічний, синтаксичний, лексичний, фонетичний і текстовий. Трансформація – це процес цілеспрямованих змін у значенні та структурі висловлень. Це формальне перетворення будови висловлення, яке призводить до часткової зміни його смислу. У лінгвістиці трансформація означає модифікацію структури або композиції висловлення зі збереженням основного смислу, тобто ситуації, коли смисл залишається незмінним після перетворень у структурі мовлення [12].

Серед українських дослідників, які активно проводили дослідження та вивчали питання перекладацьких трансформацій, також слід відзначити постать Ілька Корунця. Він характеризує перекладацькі трансформації як суттєві та незначні зміни у структурі мовних одиниць вихідної мови, до яких вдається перекладач для досягнення точності у перекладі [11, с. 361]. Лінгвіст також зазначає, що використання трансформацій може бути необхідним через невідповідність між мовними засобами перекладу та мови оригіналу і ця розбіжність може ускладнити процес створення адекватного перекладу. На підтвердження цієї думки, В. Лобода стверджує, що перекладацькі трансформації використовуються за відсутності словникової відповідності структури [14]. Однак І. Корунець наголошує, що не всі мовні одиниці потребують перетворення під час перекладу, тому їх значення та структура залишаються практично незмінними [11, с. 361].

У розширення визначення терміну «перекладацька трансформація» внесла свій внесок Інга Сіняговська. Вона підкреслює, що поняття «трансформація» не є абсолютно точним, оскільки оригінальний текст залишається незмінним, проте на його основі створюється інший текст у вихідній мові, який не може бути повністю еквівалентним з точки зору мовознавства [22, с. 92]. Вчена стверджує, що перекладацькі трансформації служать як знаряддя для переходу від мовних одиниць оригіналу до одиниць перекладу, що є ключовою складовою більшості

методів перекладу. І. Сіняговська також поділяє трансформації на лексичні та граматичні (зміни формальних компонентів тексту) і семантичні (зміни семантичних компонентів при перекладі) [22, с. 92].

Серед дослідників, що вивчали лексичні трансформації в перекладі, потрібно зазначити В. Карабана, І. Клименка, І. Зоренка та багатьох інших [12]. Серед зазначених типів трансформацій вони найчастіше виокремлюють додавання, вилучення, заміну та перестановку. Жан Дарбельне і Жан-Поль Віне підкреслюють важливість дослідження та застосування лінгвістичних методів у перекладі, не обмежуючись лише трансформаціями. У своїй праці вони зосередилися на проблемах перекладу через стилістичний аналіз і виділили сім перекладацьких трансформацій: запозичення, калькування, дослівний переклад, транспозиція, модуляція, еквівалентність та адаптація [35].

Однак ми вважаємо, що одним із найбільш деталізованих та узагальнених видів лексичних трансформацій у перекладі є той, що був розроблений Людмилою Науменко та Анжеолою Гордєєвою. Згідно з їх спільно проведеним дослідженням, варто розрізнити такі види лексичних трансформацій: вибір варіантного відповідника, контекстуальна заміна, калькування, опускання, додавання й перестановка слів, описовий, антонімічний переклад, конкретизація, генералізація й транскодування, яке Людмила Науменко поділяє на чотири типи: транслітерацію, транскрипцію, мішане транскодування (транскрибування з елементами транслітерації) та адаптивне транскодування (адаптація графічної та звукової форми слова до стандартів мови перекладу, з частою заміною закінчення) [17].

Марина Шемуда наполягає, що успішний переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичних трансформацій. Лінгвістка стверджує, що в першу чергу до граматичних трансформацій відносять зміну структури речення, перебудову його та заміну синтаксичного та морфологічного порядку [26]. Коли мова йде про граматичні перекладацькі трансформації у перекладі, В'ячеслав Карабан вважає, що це полягає у зміні граматичних характеристик окремої одиниці – слова, словосполучення або речення. У перекладознавстві, існує

значна кількість класифікацій граматичних трансформацій, проте однією з найбільш структурованих є система Л. Науменко та А. Гордєєвої. Вона включає чотири основні види граматичних трансформацій та їх підтипи: компенсація, зміна порядку слів у реченні, поділ речення, який може бути внутрішнім та зовнішнім: внутрішній поділ має справу із перетворенням простого речення на складне – складнопідрядне чи складносурядне; зовнішній поділ відповідає за поділ одного складного речення на декілька простих; і інтеграція, яка також буває внутрішньою і зовнішньою. Внутрішня інтеграція включає відтворення складнопідрядного чи складносурядного речення за допомогою простого; зовнішня інтеграція об'єднує декілька простих речень в одне складнопідрядне чи складносурядне [18].

Використання вищезгаданих трансформацій сприяє досягненню високої адекватності перекладу, допомагаючи подолати семантичні розбіжності між французькою та українською мовами [9]. У нашій роботі ми використовуємо класифікацію, яка була розроблена Л. Науменко та А. Гордєєвою.

1.3. Загальна характеристика досліджуваного роману

Марк Леві, один із найвідоміших сучасних французьких письменників, славиться своєю майстерністю створювати захопливі та емоційно насичені історії, які знайшли відгук у серцях читачів та здобули широке визнання по всьому світу. Письменник народився 1961 року у місті Булонь-Біанкур, поблизу Парижа. У віці 18 років він приєднався до Червоного Хреста, вивчаючи менеджмент та комп'ютерні науки в Університеті Дофіна у Парижі. Це був дуже збагачуючий досвід для Марка Леві, який надихнув його, зокрема, на написання роману «Où es-tu?» [41]. Наступного року Марк Леві заснував свою першу ІТ-компанію у Парижі та полетів до США, де створив дві графічні студії [39]. Однак, на початку 90-х років, майбутній письменник повернувся до Франції, де розпочав свою кар'єру дизайнера [40].

На письменницький шлях Леві встав близько 40 років, а почалось все з історій, які він вигадував для свого сина Луї [36]. У 1998 році він вирішив написати свій перший роман «Між небом і землею» («Et si c'était vrai...»). За наполяганням сестри-сценариста Лоррейн, він надіслав свій рукопис кільком видавництвам і вже у 2000 році книга вийшла друком і стала бестселером одразу після публікації. Цей дебютний роман Марка Леві був перекладений близько 40 мовами, виданий в 32 країнах і мав величезний міжнародний успіх, продавшись накладом понад 5 мільйонів примірників. Пізніше він буде екранізований Стівеном Спілбергом з Різ Візерспун і Марком Руффало в головних ролях [41].

Після успішної публікації свого першого роману Марк Леві залишив свою архітектурну практику і переїхав до Лондона, щоб присвятити себе письменництву. З 2000 року він публікував майже по одному роману на рік, які очолювали щорічні списки бестселерів у Франції, а його популярність зробила його найбільш успішним сучасним французьким автором у світі [37].

Роман «Між небом і землею» вражає читачів неординарним сюжетом, в якому наукова фантастика органічно поєднується з філософським підтекстом, лірикою, гумором та загадковою атмосферою видінь. Головний герой роману Артур перебуває у «поточі свідомості», який складається з різноманітних позасвідомих асоціацій та спогадів. Напруженість сюжету підкреслюється трагічною колізією між життям і смертю, яка вже закладена у самій назві роману. Небо і земля, життя і смерть – ці протиставлення створюють драматичний фон для розвитку подій [33].

Динамічні сюжетні перипетії книги захоплюють з перших сторінок: прекрасна незнайома дівчина-привид впевнена, що тільки Артур може допомогти їй повернутися до світу живих. Марк Леві користується нагодою, щоб змусити читача замислитися над крихкістю існування та ефемерність нашого часу на землі, але в той же час він нагадує про оптимістичну віру у вічне оновлення, красу природи і силу кохання. Ми зустрічаємося з фантомом невидимого співрозмовника, живою героїнею Лорен, яка після аварії відчула цінність кожної миті, кожної секунди «чарівного життя». У центрі роману –

«вічні» загальнолюдські проблеми свободи, кохання і вірності, відданості одне одному, щастя. І щастя для всіх героїв роману – це не життєве везіння, а простий, щирий прояв життя, навіть якщо воно сумне і трагічне [33].

За своєю ритміко-інтонаційною структурою, простою, стриманою і водночас виразною лексикою роман близький до модерністського мистецтва минулого століття. І якою б динамічною не була дія в романі, вона неминуче обростає деталями, в її потік на підсвідомість вторгаються інтуїція, сні і мрії, видіння. Порушуючи традиційну образність мови, поетичне почуття автора проникає за межі таємниці світу, намагаючись розгадати паранормальні явища, які виходять за межі звичайного розуміння.

Марк Леві створює в романі тонку художню атмосферу, яка протистоїть його трагічному забарвленню. Тут зійшлися всі елементи: смішне і серйозне, філософія і сатира, пародія і чарівна фантазія. Неймовірність події, фантастика чи «чистий реалізм», одвічні проблеми існування людини в сучасному суспільстві, погляд у майбутнє і його тривожне відчуття, у спробі виявити різницю між життям і смертю людини, вічний страх смерті і воскресіння заради любові і життя, тотожні модерністському мистецтву минулого століття [33].

Філософія роману Марка Леві «Між небом і землею» відображає високий гуманізм в оспівуванні справжньої краси, чоловічої дружби. Таким чином, письменник порушує в романі актуальні питання філософського та морального характеру, вони мають багато суперечностей, які відображають думки і пошуки автора. У романі письменник намагається відповісти на питання: як подолати аморальність і насильство, що панують у світі, як піднятися над темними інстинктами. Таким чином, автор створює розгорнуту символічно-філософську картину світу. Духовне життя персонажів змальоване в деталях, психологізм роману поглиблює сенс фантастичних подій, що відбуваються. Через увесь роман проходить тема кохання, яка трактується як щось фатальне, таємниче, незбагненне. Не випадково Марк Леві вводить у твір багато деталей-символів, які виконують ідейно-композиційну функцію. Роман є вираженням авторського ставлення до глобальних проблем сучасності, прагненням порушувати важливі

питання життя, що сприяє створенню авторських новаторських творчих прийомів.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було розглянуто загальні особливості художнього перекладу. Він відіграє ключову роль у передачі естетичних ідеалів та культурних цінностей між різними культурами. Основна складність художнього перекладу полягає в передачі не лише змісту тексту, але й у відтворенні унікального стилю автора, його естетики, національного колориту, атмосфери та настрою.

Було також окреслено роль перекладацьких трансформацій у забезпеченні адекватності та еквівалентності перекладу. Перекладацькі трансформації є основним інструментом перекладача для збереження сутності оригінального тексту та авторського стилю, дозволяючи висловлювати однакові концепції та думки у різних мовах та структурах. У своїй роботі ми спираємося на одну з найбільш деталізованих та узагальнених класифікацій лексичних і граматичних трансформацій, розроблену Людмилою Науменко та Анжелою Гордєєвою.

Роман «Між небом і землею» Марка Леві вражає складністю сюжету та глибоким філософським підтекстом, а також майстерністю стилістичного оформлення. Автор вдало поєднує різні літературні жанри та техніки, створюючи унікальну мозаїку, що об'єднує в собі наукову фантастику, лірику, гумор і філософію. Марк Леві поєднує філософські питання про існування та ефемерність життя з оптимістичною вірою у кохання та природну красу. Мова роману є модерністською, насиченою різноманітними фразеологізмами, ідіомами, зниженою лексикою, реаліями, медичними термінами і ритмікою, що додає твору емоційної насиченості та образності й підкреслює його поетичність та філософську глибину, яка відображається у високому гуманізмі через оспівування краси та дружби.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОГО РОМАНУ «МІЖ НЕБОМ І ЗЕМЛЕЮ»

2.1. Відтворення фразеологізмів та ідіоматичних виразів

Фразеологія відображає найбільш виразну і характерну частину словникового запасу будь-якої мови. Вона відзеркалює історичний досвід, уявлення, пов'язані з працею та культурою народу [3, с. 60]. Навіть ті фразеологічні вирази, які на перший погляд можуть здатися нейтральними, мають свою національну специфіку і можуть набувати експресивного значення та колориту в певному контексті. Тому для перекладача важливо вміти виокремлювати фразеологічні та ідіоматичні одиниці та передавати їх значення й експресивно-стилістичні функції в перекладі [2]. Існують чотири основні методи передачі фразеологізмів: з повним збереженням образу мови, з частковою зміною образності (збереження образу з певними лексико-граматичними змінами), з повним заміщенням образності та з вилученням образності, що призводить до втрати виразності тексту оригіналу. У романі ми виявили значне використання автором фразеологічних та ідіоматичних виразів. Проаналізуємо декілька прикладів перекладу фразеологізмів та ідіом з французької на українську мову.

Катерина Пітик рідко вдається до повного збереження образу фразеологізмів при перекладі, віддаючи перевагу частковій зміні образності або цілісному переосмисленню та заміщенню образності. Розглянемо використання перекладачем часткової зміни образності при передачі українською мовою фразеологічних та ідіоматичних одиниць.

«*Si elle est vraiment là, tu t'es foutu dans la merde, mon grand.*» [50, с. 132] - «Якщо вона справді тут, то ти по вуха в лайні, друже.» [49, с. 124]

Іншими варіантами перекладу цього фразеологізму можуть бути «влипнути як муха в мед», «вскочити в халепу», «попасти на слизьке» [44]. Проте, як бачимо, образ самого фразеологізму «se foutre dans la merde» зберігається при перекладі, однак з певними лексичними змінами оскільки в українській мові еквівалентним виразом є «бути по вуха у лайні». Крім того, у

перекладі образ трохи пом'якшено, оскільки не була відтворена семантика дієслова «se foutre», яке має зпочначку «vulgaire».

«Et j'ai deux mains gauches ce matin!» [50, с. 60]

«Здається, сьогодні руки в мене ростуть не з того місця!» [49, с. 56]

Цей приклад ілюструє фразеологізм на позначення нездарності. Можемо сказати, що перекладач вдало використовує часткову заміну образності ідіоматичного виразу, що дозволяє зберегти загальний зміст та функцію оригінального виразу. Однак, в українській мові існує відповідний еквівалент з повним збереженням образу оригіналу – «мати дві ліві руки» [44]. Цей фразеологізм точно передає ту саму ідею, і є ближчим до французького виразу з точки зору образності. Проаналізуємо ще декілька прикладів:

«J'ai cru tout d'abord que mon imagination me jouait un tour.» [50, с. 41]

«Спершу я подумала, що уява зіграла зі мною злий жарт.» [49, с. 38]

Словник надає визначення виразу «jouer un tour», як «розіграти, обдурити» [47]. Якщо використовувати дослівний переклад, то фразеологізм набуває значення «зіграти трюк», тобто не добре пожартувати, підставити [48]. При перекладі значення та стилістичне забарвлення залишаються незмінними, хоч і відбувається часткова заміна образності. Це можна також простежити і в наступному прикладі:

«Elle expliqua pourquoi la place dans un hôpital coûtait une fortune.»
[50, с. 107]

«Вона пояснила, що місце в стаціонарі на вагу золота.» [49, с. 101]

Фразеологізм, «на вагу золота» вдало передає вираз «coûter une fortune», оскільки обидва вживаються для передачі ідеї високої вартості або цінності [47]. Крім того, перекладач використовує також трансформацію конкретизації. Оскільки мова в даному контексті йде про госпіталізацію головної героїні з комою, перекладач замінює більш широке значення терміну «hôpital» на вужче – стаціонар, зберігаючи при цьому контекст [49].

«Il faisait un froid de loup...» [50, с. 55]

«Було холодно, хоч вовків ганяй...» [49, с. 51]

Фразеологізм «un froid de loup» виник у Франш-Конте, регіоні на сході Франції, де взимку будинки обкладали «вовчим кахлем». Цей кахель тріскався на сильному морозі, що вважалося передвісником приходу вовків [47]. Таким чином, вираз «un froid de loup» означає дуже сильний холод. В українській мові існує схожий фразеологізм «було холодно, хоч вовків ганяй», який також використовується для позначення надзвичайного холоду. Ми можемо назвати такий перекладацький підхід вдалим оскільки це забезпечує збереження семантики та образності обох виразів.

Катерина Пітик часто вдається до прийому компенсації, – використання ідіоматичних виразів, за їх відсутності в оригіналі. Це зумовлено потребою досягнення експресивності та виразності мови перекладу, оскільки образність деяких фразеологічних одиниць з об'єктивних причин доводилося нейтралізувати:

«Sinon, c'est souvent un mot de trop! – répondit-elle du tac au tac.»
[50, с. 59]

«Інакше» – це те слово, яке часто переповнює чашу! – відповіла Лорен ударом на удар.» [49, с. 55]

Фразеологізм «переповнити чашу» завжди використовується для підкреслення негативного значення ситуації, і в цьому випадку він додає глибини та емоційного забарвлення висловленню Лорен, підкреслюючи конфлікт, що зростає між двома героями роману [43].

Розглянемо тепер використання Катериною Пітик цілісного переосмислення та заміщення образності при відтворенні ідіоматичних виразів і фразеологізмів. Це дозволяє їй адаптувати текст, щоб надати українському перекладу більшого колориту та емоційної насиченості.

«Le directeur de la sécurité va se faire souffler dans les bronches!»
[50, с. 125]

«Начальнику охорони сала за шкуру заллють!» [49, с. 118]

При перекладі ідіоматичного виразу «souffler dans les bronches» відбувається повне заміщення образності українським фразеологізмом

«залити сала за шкіру». Французький вислів має метафоричний характер і буквально перекладається, як «подихати у бронхи» [48]. Перекладач вдало відтворює оригінальний зміст виразу, що відображає бажання дошкулити, ідею докору та докучливої настанови за допомогою цілісного преосмислення фразеологізму [46]. Інші варіанти перекладу, такі як «допікати до живого», «шпинути в серце», «мокрим рядом покривати» також можуть бути застосовані для відтворення французького виразу [44]. Іншим зразком цілісного переосмислення фразеологізму є такий приклад:

«N'en fais pas une histoire!» [50, с. 61]

«Не треба робити з мухи слона!» [49, с. 57]

Фразеологізм «робити з мухи слона» в українській мові має аналогічне значення до французького вислову, вказуючи на перебільшення дрібниць [38]. Загалом, ми можемо назвати відтворення фразеологізму досить вдалим, оскільки він передає схожий зміст і семантичний відтінок. Інші варіанти перекладу, такі як «дерти горло» і «закрутити веремію», також можуть бути використані при відтворенні даної ідіоматичної одиниці [44].

«Je suis à poil, au milieu du salon!» [50, с. 59]

«Я стою в чім мати народила посеред вітальні» [49, с. 55]

Перекладач прагне передати негативний спектр емоцій та внутрішній стан головного героя, Артура, який опинився у незручному становищі перед головною героїнею, Лорен. Крім того, у перекладі фразеологізм набуває нового відтінку та значення, наголошуючи на комічності ситуації в якій опинився чоловік.

«Ça doit lui faire une belle jambe ça.» [50, с. 135]

«Та це йому як мертвому кадило.» [49, с. 128]

Словник дає визначення французькому фразеологізму «faire une belle jambe», як «марна, неефективна справа» [47]. З семантичної точки зору, переклад є адекватним і відтворює основний зміст оригіналу й емоційний відтінок.

2.2. Переклад реалій

На лексичному рівні було виявлено використання певної кількості реалій у першотворі. Вважаємо за доцільне простежити відтворення цієї лексики, оскільки вона відображає культурний колорит нації та зміни в соціальному житті спільноти. Часом виникають труднощі при перекладі таких лексичних одиниць, адже вони часто не мають відповідників в інших мовах. Реалія є багатогранним поняттям і вона охоплює широкий діапазон як конкретних, так і абстрактних значень. Найбільш повно значення реалій розкриває Р. П. Зорівчак, яка визначає реалії як «моно- і полілексемні одиниці, що містять комплекс етнокультурної інформації, яка є чужою для мови-сприймача» [16]. Реалії, за її словами, це етноунікальні лексичні одиниці, що позначають явища, предмети та об'єкти, властиві культурі, побуту, соціальному та історичному розвитку одного народу і є чужими для сприйняття інших. Вони належать до диференційних мовних явищ і зазвичай не мають точних відповідників в інших мовах, що вимагає особливого підходу при перекладі [6, с. 189]. Проаналізувавши дослідження та праці мовознавців, ми визначили такі способи перекладу етнокультурної лексики: транскрипція, транслітерація, повний, частковий і описовий переклад або дескриптивна перифраза, калькування, метод уподібнення або пошук функціонального аналогу, контекстуальний переклад або пошук ситуативного відповідника. Розглянемо декілька прикладів відтворення реалій в українському перекладі роману Марка Леві:

«Il allait commander un cabernet-sauvignon quand son téléphone a sonné.»
[50, с. 77]

«Артур саме збирався замовити каберне-совіньйон, коли задзвонив його телефон.» [49, с. 72]

«Cabernet-sauvignon» – це один з найпоширеніших сортів винограду, що використовується для виробництва червоного вина і відомий своїми багатими і виразними смаковими властивостями. Він походить з регіону Бордо у Франції і зараз вирощується по всьому світу, зокрема в США, Чилі, Австралії та інших

країнах [42]. Перекладач вдало використав трансформацію транскрипції для передачі назви вина «cabernet-sauvignon», що дозволило зберегти точність іменування продукту та лексичну відповідність. Розглянемо ще декілька характерних французьких реалій, які ми зустріли під час аналізу роману та їх переклад. Під час перекладу наступного речення перекладач знову вдається до трансформації транскрипції:

«Comment peuvent-ils appeler ça du sport, la pétanque?» [50, с. 78]

«Як вони можуть вважати петанк спортом?» [49, с 73]

Термін «pétanque» позначає спортивну гру, де гравці намагаються наблизити свої кулі до цілі [47]. Український переклад «петанк» зберігає звукову форму слова завдяки використанню транскрипції. Це зумовлено відсутністю прямого відповідника в українській мові. Такий підхід є адекватним для передачі французької реалії в українському контексті та зрозумілим для українського читача. Водночас, іншим варіантом перекладу французької реалії за допомогою описового перекладу може бути «гра в шари» [48]. Проте, на нашу думку, цей варіант не відтворює семантичне значення слова «pétanque» та не здатен повністю адекватно передати реалію.

«Les Parigots se retrouvèrent au café du coin pour discuter de tout et de rien.»
[50, с. 167]

«Парижани зустрічалися в місцевій кав'ярні, щоб обговорити все й одразу».
[49, с. 160]

Реалія «parigot» є пейоративом та використовується із зневажливою конотацією на позначення уродженця або жителя Парижа. Цей термін часто використовується для порівняння мешканців столиці Франції з провінціалами [47]. Під час перекладу було відтворено денотативний компонент значення в українській мові – «парижанин». Однак, такий переклад не повністю передає зневажливий відтінок, властивий реалії, а нейтралізовує пейоративний елемент значення. У французькому контексті «parigot» може мати негативне забарвлення, що в українському відповіднику не відображається. Це створює

певну втрату семантичної відповідності та соціокультурної специфіки, яка присутня в оригінальному тексті.

«Deux couverts étaient mis, une salade Caesar au poulet grillé, suivie d'une omelette aux champignons et de camembert composeraient leur déjeuner.»
[50, с. 229]

«Їхній обід складався з салату «Цезар» зі смаженим курчам та омлету з грибами і камамбером.» [49, с. 215]

Для передачі обох реалій перекладач вдало використав трансформацію транскрипції. Заміна кулінарних реалій «salade Caesar» і «camembert» на більш загальні, як «салат» або «сир», призвела б до десемантизації перекладу, тобто до втрати семантичної глибини та культурної насиченості оригіналу. Це також спричинило б втрату унікальних характеристик конкретних страв й автентичної гастрономічної культури і зменшила б їхнє семантичне навантаження у перекладі. Розглянемо тепер використання у романі реалій інших країн:

«Pour les boissons, ils commandèrent un cabernet de la Napa Valley.»
[50, с. 229]

«З напоїв замовили каберне з долини Напа.» [49, с. 215]

Тут Катерина Пітик так само використовує транскрипцію для адекватного відтворення назви французького вина. При перекладі топонімів було визначено чотири можливі прийоми: транскодування, калькування, використання загальноприйнятої форми написання і змішаний переклад [23, с. 166]. Для того щоб відтворити назву місцевості «Napa Valley», яка відноситься до американських реалій, перекладач використала змішаний переклад з використанням калькування.

«Pourquoi fais-tu cette tête? demanda Nathalia, en sirotant son Coca light.»
[50, с. 198]

«Чому в тебе таке обличчя? – запитала Наталі, цмуляючи Кока-колу лайт.» [49, с. 186]

Цей приклад є ще одним яскравим зразком використання перекладачем транскрипції під час перекладу американської реалії «Coca light». Оригінальна назва бренду – це «Coca-Cola light», однак оскільки події твору відбуваються в американському місті Сан-Франциско, було використано розмовний вислів «Coca light». Для українського читача він не є повністю еквівалентним, оскільки в Україні використовується інший розмовний варіант відомого напою – «Кола лайт». У даному контексті це може бути більш точним варіантом відтворення американської реалії.

«Ils ont savouré un bon vin rouge et dégusté du Jambon de Parme lorsqu'ils ont discuté de leurs projets d'avenir.» [50, с. 77]

«Вони насолоджувалися чудовим червоним вином і куштували прошутто, обговорюючи свої подальші дії на майбутнє.» [49, с. 74]

Італійська реалія «jambon de Parme» позначає конкретний вид шинки, вироблений у регіоні Парма в Італії. Оскільки під час перекладу важливо враховувати культурні реалії цільової аудиторії, Катерина Пітик розширює значення італійської реалії «jambon de Parme» (пармська шинка), використовуючи трансформацію генералізації та відтворюючи реалію українською мовою, як «прошутто». Українським читачам термін «прошутто» може бути більш відомим і зрозумілим, ніж «парманська шинка». Це дозволило зберегти культурний колорит оригіналу, відтворивши переклад зрозумілішим і ближчим до українського читача.

У романі можна також зустріти і японські реалії:

«Lorsqu'elle entra dans l'appartement, la première chose qu'elle remarqua fut le katana accroché au mur.» [50, с. 59]

«Перше, на що вона звернула увагу, увійшовши до квартири, – це була катана на стіні.» [49, с. 55]

«Katana» – це один з різновидів традиційних японських мечів, що використовувався самураями феодальної Японії [38]. За формою вона нагадує шаблю, проте рукоять у неї не загнута в протилежну від леза сторону, як у класичної шаблі. Найбільш істотна відмінність катани від шаблі полягає в

техніці її використання: це може бути як одноручне, так і дворучне захоплення (з перевагою останнього), у той час як стандартна шабля тримається однією рукою й тому вимагає використання іншої техніки бою [38]. У перекладі Катерина Пітик відтворює реалію за допомогою трансформації транскрипції. Хоча іноді у сучасній японській мові це слово також позначає будь-який меч, будь-яка спроба замінити етнокультурну одиницю на інший термін, наприклад, «меч» може призвести до семантичної втрати, адже «katana» має специфічні характеристики, які відрізняють її від інших видів мечів.

2.3. Відтворення стилістично зниженої лексики

Було виявлено значне використання стилістично зниженої лексики у першотворі, тож вважаємо за необхідне простежити її відтворення в українському перекладі роману. Передача елементів просторічної лексики відіграє важливу роль для розуміння і розкриття підтексту, прихованого змісту та асоціацій у висловлюваннях. Різноманітність зниженої лексики в мові оригіналу та перекладу змушує перекладача шукати стилістичні відповідники, зважаючи на асоціативні конотативні зв'язки та культурні аспекти, при цьому зберігаючи відповідний стилістичний рівень.

У романі Марка Леві арготизми та вульгаризми використані в досить широкому діапазоні. У цьому підрозділі ми простежимо способи передачі вищевказаних французьких просторічних елементів на українську мову.

Під час аналізу перекладу роману «Між небом і землею», було виявлено, що перекладач використовує різні методи для передачі знижених лексичних одиниць. Розглянемо декілька прикладів:

«*Mais monte de l'autre côté, bon sang!*» [50, с. 68]

«*Дідько, сядь з іншого боку!*» [49, с. 63]

У ході перекладу цього виразу було використано одразу декілька перекладацьких трансформацій. Перш за все, перекладач вдається до використання аналогового відповідника для передачі вульгаризму «bon sang» – «дідько». Український переклад передає роздратований тон та настрій головного героя, а також емоційне забарвлення французького речення. Іншим

варіантом перекладу може бути «чорт забирай», що також вживається, як лайливе слово [43]. Крім того, у перекладі було опущено сполучник «mais» (але) для уникнення зайвих деталей і досягнення більш природного звучання в українській мові. Катерина Пітик також застосовує вибір варіантного відповідника, оскільки слово «monter» зазвичай перекладається як «підніматися» [46]. Однак у цьому контексті, де мова йде про автомобіль, більш адекватним перекладом буде «сідати».

«Les devantures sont éteintes, quelques clochards dorment encore sur les bancs...» [50, с. 47]

«Темніють згаслі вітрини, кілька волоцюг іще сплять на лавках...» [49, с. 44]

Під час відтворення вульгаризмів чи арготизмів переклад може набувати або додавати негативного забарвлення. Наприклад, словник дає визначення терміну «clochard», як людині, що живе на вулиці без постійного місця проживання [47]. Ця лексема має нейтральне лексичне забарвлення. За допомогою використання варіантного відповідника «волоцюга» замість більш нейтрального «бездомний» чи «безхатченко», перекладач надає тексту додаткового емоційного відтінку, а саме підкреслюючи певну негативну або зневажливу оцінку. Такий вибір зумовлений бажанням перекладача створити більш виразний та яскравий образ. Під час перекладу також відбулася зміна порядку слів в українському реченні. У французькій мові структура речення, а особливо порядок слів є жорстким. Вальтер фон Вартбург стверджує, що «французи не можуть не дотримуватися цього правила, яке вимагає, щоб підмет передував дієслову, а присудок йшов після нього». На противагу, українська мова має більш гнучкий порядок слів, де перестановка дозволяє надавати додаткові семантичні відтінки та підсилювати висловлювання [27]. У перекладі можна простежити використання інверсії для підсилення його емоційного забарвлення.

Іншим зразком набуття арго під час перекладу негативної конотації є такий приклад:

«Est-ce que tu as vu ta tête?» [50, с. 61]

«Ти свою пику бачив?» [49, с. 57]

У даному прикладі французький вислів має негативну конотацію і вживається для висловлення критики чи неоднозначності зовнішнього вигляду [45]. У цьому контексті перекладач використовує переосмислення французької лексичної одиниці, оскільки в оригіналі французька лексема має значення «вираз обличчя». Український переклад зберігає цей негативний контекст і завдяки арготизму «пика», відбувається підсилення іронічного та критичного характеру оцінки. Теж саме можна простежити і в наступному реченні, де перекладач використовує варіантний відповідник до слова «mine»:

«J'ai sûrement une sale mine.» [50, с. 66]

«Я справді маю кепську пику.» [49, с. 61]

«Il y avait assez de tordus dans cette ville pour tuer, violer, voler et maintenant enlever des gens dans le coma à l'hôpital.» [50, с. 184]

«В цьому місті достатньо збоченців, щоб убивати, гвалтувати, грабувати, а тепер вже й викрадати людей у комі з лікарні.» [49, с. 174]

Французька лексема «tordus» несе в собі негативне значення і використовується для позначення осіб, чії дії є морально або етично злочинними й аморальними [47]. Перекладач вдало використовує прямий відповідник для передачі лексичного та семантичного значення вульгаризму.

«Je le demande comment cette crétine s'est laissé abuser!» [50, с. 189]

«Самому цікаво, як ця дурепа дозволила обвести себе навколо пальця!» [49, с. 179]

Для відтворення вульгаризму «crétine», що використовується для позначення жінки, яку вважають дурною або не тямуючою, перекладач використовує контекстуальну заміну – «дурепа». Перекладач застосовує адекватний контекстуальний відповідник, оскільки «дурепа» є вульгарним терміном, що використовується для позначення жінки з недооціненими інтелектуальними здібностями або яку можна легко обманути [43]. Таким чином, використання контекстуальної заміни в цьому випадку не лише зберігає

значення тексту, але й відтворює мовний портрет Пільгеса. Грубий, зневажливий тон, підкреслює його скрутний, безцеремонний характер та специфічний стиль мовлення. Така лексика відображає його нетерпимість до недоліків інших людей та схильність до використання образливих виразів:

«*Pilguez voulut connaître l'identité de la crétine.*» [50, с. 189]

«*Пільгес поцікавився іменем дурепа.*» [49, с. 179]

Зокрема, використання таких виразів робить Пільгеса більш реалістичним і переконливим, демонструючи, що він звик спілкуватися на грубому, часто образливому рівні. Використання перекладачем лексичної одиниці «дурепа» вказує на те, що Пільгес схильний до зверхнього та зневажливого ставлення до жінок, яких він вважає менш інтелектуально здатними. Це підкреслює його упереджене та грубе ставлення до інших людей:

«*Je m'en cogne, mais je veux comprendre!*» [50, с. 221]

«*Мені на це посрати, я просто хочу зрозуміти!*» [49, с. 208]

У цьому випадку перекладач вдається до контекстуальної заміни. Французький вислів «je m'en cogne» означає байдуже або зневажливе ставлення [46]. В українському перекладі використано вульгаризм «мені на це посрати», який вдало передає негативну конотацію та забарвлення французького речення.

«*Ferme ta gueule et fais ce que je te dis!*» [50, с. 68]

«*Стули пельку й роби що наказую!*» [49, с. 61]

Французький вираз «ferme ta gueule» є вкрай грубим і образливим способом сказати «закрий рот» [47]. Слово «gueule» у цьому контексті є вульгарним еквівалентом до слова «рот». Його також можна перекласти, як «паща», «писок», «пащека» [44]. Український переклад зберігає стилістичне і семантичне значення французького речення і адекватно передає негативну конотацію.

«*J'ai l'air d'une pute?*» [50, с. 59]

«*Невже я схожа на шльондру?*» [49, с. 55]

Для передачі вульгаризму перекладач вдається до використання прямого відповідника. На нашу думку, іншими адекватними варіантами перекладу цієї лексеми є «повія», «лярва» [44].

У романі поширеним є використання арготизмів. Це надає тексту експресивності, емоційного забарвлення та передачі внутрішнього світу персонажів через їх мовленнєвий портрет. Завдяки цьому можна підкреслити їх індивідуальність, соціальний статус та культурну приналежність. Такі вирази часто характеризуються іронічними або саркастичними коннотаціями, що надає тексту додаткові семантичні відтінки. Крім того, використання арготизмів є важливим для створення емоційного зв'язку з читачем. Це дозволяє адаптувати текст до сучасного мовного середовища і відтворювати живе мовлення персонажів. Розглянемо декілька прикладів:

«C'était leurs flics!» [50, с. 61]

«Це ж їхні копи!» [49, с. 57]

«De toute façon, ils n'avaient pas l'air net ces deux toubibs!» [50, с. 62]

«Казав же я, що ті двоє медиків якісь мутні!» [49, с. 58]

Як в першому, так і в другому випадку, використання сленгових виразів надає тексту значної експресивності та емоційного забарвлення. У ході перекладу першого речення, перекладач вдало знайшов прямий відповідник до лексичної одиниці «flics», використавши український сленгізм «копи». Однак при перекладі другого речення, де використано лексему «toubibs», перекладач зіткнувся з відсутністю арготичного відповідника в українській мові. У зв'язку з цим, виникла потреба у використанні дослівного перекладу. Для передачі виразу «avoir l'air net», перекладач використовує сленгізм «бути мутним». Словник подає визначення, що це людина у діях якої не можна бути певним [48]. Іншим зразком вдалого використання прямого відповідника при перекладі сленгізму є наступний приклад:

«Moi, je suis pédé, inspecteur!» [50, с. 203]

«Я сам гомик, інспекторе!» [49, с. 192]

Пейоратив «*rédié*» виражає негативну оцінку гомосексуальності й український відповідник «гомик» влучно передає його лексичне і семантичне значення [46]. Перекладач використовує прямий відповідник для точної передачі характеру оригінального вислову, забезпечуючи при цьому адекватність і стильову відповідність перекладу.

Ще один влучний приклад використання перекладачем прямого відповідника для передачі арготизму наведено в наступному реченні:

«Trente-huit ans, cinéaste, beau gosse, peu disponible, un peu égoïste, le mec idéal.» [50, с. 92]

«Тридцять вісім років, кінорежисер. Красивий, недоступний, трохи егоїстичний – ідеальний чоловік.» [49, с. 87]

Також необхідно зазначити, що під час перекладу арготизм «beau gosse», який можна перекласти, як «красунчик», втрачає своє стилістичне забарвлення. «Beau gosse» є розмовним виразом, який використовується для підкреслення не лише зовнішньої привабливості людини, але й певної легковажності [47]. Український переклад можна назвати адекватним, але менш експресивним, з певною втратою семантичного навантаження.

Цікаво, що під час перекладу арготизмів перекладач також використовує контекстуальну заміну:

«De planter tout pour t'occuper d'une ombre de femme que tu ne connais pas, et ce n'est même pas pour le cul, alors cela m'intrigue.» [50, с. 89]

«Відкласти все, щоб подбати про тінь незнайомої жінки, ще й не заради сексу. Це інтригує.» [49, с. 84]

Словник дає визначення терміну «cul», як «сідниця» або «дупа» [45]. Лексема «секс» не є словниковим відповідником пейоративу, однак, завдяки розширенню значення оригіналу, це дозволяє зберегти стилістичну відповідність французького речення.

«...face à la glace, elle fit la moue...» [50, с. 15]

«...скорчила в дзеркало мармизку...» [49, с. 14]

У цьому випадку, ми вважаємо, що семантичне значення французького речення не було точно передане. Словник дає визначення лексемі «*moque*», як «гримаса», а вираз «*faire la moque*» означає «скорчити гримасу» [46]. Мармизка не є адекватним еквівалентом, оскільки в сучасній українській мові це світлина, що з'являється при позначенні користувача соціальної мережі. Можемо припустити, що перекладач використала зменшену форму слова «мармиза». На нашу думку можливим перекладом цього терміну може бути: «скорчити гримасу» або «скорчити мармизу» [44].

2.4. Переклад медичної термінології роману

Переклад термінів вважається одним із найскладніших завдань у галузі перекладознавства. Термін – це слово або вираз, яке має спеціалізоване значення, яке використовується у певному професійному середовищі для розуміння та вивчення різних об'єктів з точки зору певної галузі знань [4, с. 98]. Медичні терміни часто використовуються в різних сферах, для опису складних біологічних процесів, захворювань, діагностичних методів, ліків та процедур і їх значення може змінюватися в залежності від конкретного випадку [24]. Адекватний переклад медичних термінів є ключовим для забезпечення точності та передачі спеціалізованих знань між мовами. Це потребує від перекладача бездоганного розуміння контексту в якому ці терміни застосовуються. При перекладі медичних термінів застосовують такі перекладацькі трансформації: транслітерація або транскрипція, калькування та описовий переклад [24]. При аналізі перекладу роману «Між небом і землею» ми виявили широке використання Марком Леві медичних термінів. Це зумовлено тим, що над головною героїнею роману, Лорен, яка перебуває у комі, часто проводять різні медичні процедури та лікування. Це включає в себе моніторинг її стану, діагностику та надання медичної допомоги, що відображається у вживанні медичної термінології у романі. Розглянемо декілька прикладів використання перекладачем трансформації калькування при перекладі медичних термінів:

«Je te prépare un tube endotrachéal.» [50, с. 19]

«Я приготую ендотрахеальну трубку.» [49, с. 18]

«Tube endotrachéal» – це медична трубка, яка використовується для штучної вентиляції легенів пацієнта, що перебуває у комі або без свідомості [46]. У цьому перекладі калькування вдало використано для збереження точності медичного терміну. Ще одним зразком використання перекладачем калькування є наступний приклад:

«Frank haussa les épaules, injecta une nouvelle dose dans le tuyau de la perfusion.»
[50, с. 20]

«Френк знизав плечима, впорснув нову дозу в перфузійну трубку.» [49, с. 19]

Ми не можемо назвати це точним відтворенням медичного терміну «le tuyau de la perfusion». Український словник дає інше визначення – «інфузійна трубка» [43]. У цьому контексті іншим варіантом перекладу може бути використання описового перекладу:

«Il lui demanda d'injecter cinq milligrammes d'adrénaline dans le tuyau de la perfusion.» [50, с. 19]

«Він попросив увести в трубку для внутрішньовенного вливання п'ять міліграмів адреналіну.» [49, с. 18]

У цьому випадку, термін зберігає своє значення і точність при перекладі й допомагає читачеві, не знайомому з медичної термінологією, зрозуміти як і для чого використовується дане медичне обладнання. Проаналізуймо ще декілька прикладів використання описового перекладу:

«Parce que aucun étudiant de cinquième année n'aurait accepté de réduire une fracture qu'une personne cérébralement morte depuis plus de deux heures.»
[50, с. 30]

«Бо жоден п'ятикурсник не погодиться лікувати перелом людині, мозок якої помер понад дві години тому.» [49, с. 28]

Українська мова не має прямого еквіваленту для французького терміну «une personne cérébralement morte». Описовий переклад у цьому контексті забезпечує адекватне відтворення терміну і зберігає його семантичне значення. Це стосується і наступного речення, де також було використано описовий переклад:

«Traumatisme crânien.» [50, с. 72] *«Черепно-мозкова травма.»* [49, с. 68]

«Immédiatement Philip entama un massage cardio-respiratoire, avec un acharnement inhabituel.» [50, с. 20]

«Філіп одразу ж, із надзвичайним завзяттям, узявся виконувати серцево-легеневу реанімацію.» [49, с. 19]

У цьому контексті використання описового перекладу дозволяє українському читачеві зрозуміти, що мова йде про медичну процедуру, яка охоплює реанімаційні заходи для відновлення функцій серця та легень [43]. Переклад забезпечує точне відтворення семантичного значення терміну і є адекватним для медичного контексту.

«Lauren fut intubée et la sonde reliée à un embout respiratoire.» [50, с. 19]

«Лорен зробили інтубацію, до дихальної трубки причепили мундштук.» [49, с. 18]

У хірургії медичний термін «sonde» використовується на позначення циліндричного інструменту у формі тонкого довгого стрижня або трубки, що вводиться всередину тіла з діагностичною або терапевтичною метою [47]. В українському перекладі термін «мундштук» втрачає своє семантичне значення. Словник визначає термін, як «деталь у різних апаратах і машинах, що має здебільшого вигляд трубочки або наконечника, який приєднується до робочого органа апарата» [43]. У цьому контексті використання перекладачем контекстуальної заміни при відтворенні медичного терміну призвело до втрати семантичного значення оригіналу. Українська мова має прямий еквівалент до

медичного терміну «sonde», а саме «зонд». При перекладі медичної реалії «un embout respiratoire» Катерина Пітик вдало використовує трансформацію калькування, що забезпечує адекватне відтворення терміну.

«C'était son propre corps allongé avec une sonde urinaire et une perfusion pour être alimenté.» [50, с. 54]

«Це було її власне тіло, оповите катетером і крапельницею для отримання поживних речовин.» [49, с. 50]

У ході перекладі медичного терміну «une sonde urinaire» Катерина Пітик використовує одразу дві перекладацькі трансформації: контекстуальний переклад і опущення. Як вже було з'ясовано, «sonde» це інструмент, який має вигляд довгого стрижня або трубки, який застосовується для дослідження внутрішніх органів [47]. Перекладач опускає частину терміну, а саме прикметник «urinaire», що позначає вид катетеру. Ми вважаємо, що це не є вдалим рішенням, у хірургії та медицині існує безліч видів катетерів і різні способи їх введення: сечовий (урологічний), назогастральний, жовчний, дренажний, венозний катетри та інші. У ході перекладу другого медичного терміну, Катерина Пітик використовує контекстуальний відповідник. За словником, «perfusion» це повільне, безперервне введення ліків, крові або рідкого розчину в організм. Термін «крапельниця» є семантично еквівалентним, оскільки позначає прилад для дозованого введення рідин в організм при крапельному вливанні.

Розглянемо декілька зразків використання транскрипції при відтворенні медичних термінів в українському перекладі Катерини Пітик:

«Il lui hurle de recharger le défibrillateur.» [50, с. 20]

«Він гарикнув, щоб Френк зарядив дефібрилятор.» [49, с. 18]

«Défibrillateur» – це рятувальний пристрій, який перериває зупинку серця та відновлює його ритм за допомогою електричного розряду [46]. Вдале використання транскрипції допомагає зберегти точність та зрозумілість терміну у перекладі. Також звернемо увагу на відтворення дієслова «hurler» українською мовою – перекладач використав контекстуальну заміну «гарикнути», тобто дуже

голосно і сердито промовив. Іншими варіантами перекладу може бути «волати», «горлати», «зарепетувати», «ричати» [44].

«Au même moment, la température de Lauren se mi à chuter brutalement, tandis que le tracé de l'électrocardiogramme devenait irrégulier.» [50, с. 19]

«Температура тіла Лорен почала різко падати, а її електрокардіограма стала нестабільною.» [49, с. 17]

«Électrocardiogramme» – це графічний запис змін електричних потенціалів, які виникають внаслідок збудження серцевого м'яза [46]. Український переклад цього терміну як «електрокардіограма» є вдалим зразком використання Катериною Пітик транскрипції. Також при перекладі французького речення було двічі використано трансформацію опущення – перекладач опустила вираз «au même moment» і лексичну одиницю «tracé». Опущення виразу «au même moment» не впливає на загальне розуміння речення, оскільки часова синхронність подій є зрозумілою з контексту. Це опущення допомагає зробити речення більш стислим, зберігаючи при цьому основний контекст і точність медичних термінологічних одиниць. Лексична одиниця «tracé», означає «лінія» або «графік», тобто, «le tracé de l'électrocardiogramme» буквально перекладається як «лінія електрокардіограми» або «графік електрокардіограми» [48]. У даному контексті саме слово «електрокардіограма» вже містить в собі поняття графічного запису серцевої активності. Тобто, додаткове уточнення «графік» або «лінія» в цьому випадку було б надлишковим і не є обов'язковим. Згідно з теорією функціональної еквівалентності, запропонованою Ю. Найдю, переклад має передавати той самий зміст і функціонувати в культурі цільової аудиторії так само, як оригінал у культурі джерела. Тобто, якщо певний термін є надлишковим або надто технічним, його можна опустити, щоб текст залишався зрозумілим і природним для читача [32].

Висновки до розділу 2

У другому розділі нашої роботи ми детально проаналізували фразеологічні та ідіоматичні одиниці, реалії, знижену лексику, медичні терміни

та перекладацькі трансформації, застосовані для їх відтворення в українському перекладі роману Марка Леві «Між небом і землею», виконаним українським перекладачем Катериною Пітик. Ми виявили, що Катерина Пітик рідко вдається до повного збереження образу фразеологізмів при перекладі, віддаючи перевагу частковій зміні образності або цілісному переосмисленню та заміщенню образності. Це дозволяє зберегти основний зміст оригіналу та експресивно-стилістичні властивості виразів, адаптуючи текст до українського читача. Вона також часто вводить ідіоматичні вирази там, де вони відсутні в оригіналі, щоб підкреслити експресивність та виразність мови перекладу. Такий підхід забезпечує глибину та емоційну насиченість тексту, що робить його більш зрозумілим та яскравим для українського читача.

Катерина Пітик застосовує різні методи для відтворення етнокультурної лексики, які дозволяють максимально точно передати значення та колорит реалій різних країн. Зокрема, в роботі ми простежили схильність перекладача до використання транскрипції та калькування як основних методів. Транскрипція є особливо корисною для передачі специфічних назв, які не мають точних відповідників в українській мові. Наприклад, назва вина «cabernet-sauvignon», гра «rétanque» та японський меч «katana» були перекладені шляхом транскрипції. Це дозволяє зберегти звукову форму та забезпечити точність етнокультурних елементів. Було досліджено, що калькування, як метод, також часто застосовується для відтворення реалій, що забезпечує точну передачу змісту через дослівний переклад. Наприклад, термін «parigot» було перекладено як «парижанин», хоч цей варіант і не передає зневажливого відтінку оригіналу. Загалом, перекладач вміло комбінує різні методи перекладу, обираючи найбільш відповідний спосіб залежно від конкретної реалії та контексту.

У романі Марка Леві сленгізми та вульгаризми використані в досить широкому діапазоні. Катерина Пітик часто вдається до використання аналогових відповідників, контекстуальних замінів та варіантних відповідників для відтворення зниженої лексики. Це дозволяє передати роздратований тон,

емоційне забарвлення та асоціативні конотації оригіналу. Інколи перекладач додає або підсилює негативне забарвлення, щоб створити більш виразний та яскравий образ. Це добре ілюструється на прикладі старого поліцейського Пільгеса – його зневажливий тон насичений вульгаризмами, підкреслює скрутний характер та відтворює мовний портрет персонажа. Зокрема, використання таких виразів, як «cretine», «merde», «je m'en cogne» вказує на те, що Пільгес схильний до зверхнього та зневажливого ставлення до інших.

З використанням транслітерації, калькування та описового перекладу в українському перекладі Катерини Пітик вдалося зберегти точність медичних термінів, що є ключовим аспектом для передачі спеціалізованих знань між мовами. Адекватний вибір перекладацьких трансформацій дозволяє зберегти зрозумілість та правильне відтворення медичних термінів для українського читача.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети даного дослідження ми дослідили лексичні особливості перекладу українською мовою Катерини Пітик роману Марка Леві «Між небом і землею», а також виконали порівняльно-зіставний аналіз досліджуваного твору.

В теоретичній частині було розглянуто загальні особливості художнього перекладу та окреслено окреслено роль перекладацьких трансформацій. За основу досліджень взято праці сучасних науковців: О. Чередниченко, В. Коптілов, В. Карабан, І. Корунець, К. Іваненко. Художній твір відображає реальність, яку сприймає і переосмислює автор у своїй свідомості, тому він стає відображенням індивідуального світогляду письменника. Було визначено подвійну роль художнього перекладу, що визначається важливістю як засобу передачі тексту так і способу відображення глибини та різноманітності ідей та образів. Ми виявили, що складність художнього перекладу полягає в передачі не лише змісту тексту, але й у відтворенні унікального стилю автора, його естетики, національного колориту, атмосфери та настрою. Тобто, перекладачу необхідно розуміти мовну систему оригіналу і створити переклад, який створить такий же емоційний вплив на читача, як і оригінал. У цьому контексті ключовим є ретельний аналіз перекладацьких трансформацій, які сприяють досягненню еквівалентності та адекватності у художньому перекладі. У процесі дослідження, ми виявили, що перекладацькі трансформації є основним інструментом перекладача для збереження сутності оригінального тексту та авторського стилю, дозволяючи висловлювати однакові концепції та думки у різних мовах та структурах. У своїй роботі ми спираємося на одну з найбільш деталізованих та узагальнених класифікацій лексичних і граматичних трансформацій, розроблену Людмилою Науменко та Анжелою Гордеєвою.

У першому розділі ми також окреслили загальну характеристику роману «Між небом і землею» Марка Леві. Цей твір вражає складністю сюжету та глибоким філософським підтекстом, а також майстерністю стилістичного оформлення. Автор вдало поєднує різні літературні жанри та техніки,

створюючи унікальну мозаїку, що об'єднує в собі наукову фантастику, лірику, гумор і філософію. Ми дійшли висновку, що мова роману є модерністською, насиченою різноманітними фразеологізмами, ідіомами, зниженою лексикою, реаліями, медичними термінами і ритмікою, що додає твору емоційної насиченості та образності й підкреслює його поетичність та філософську глибину, яка відображається у високому гуманізмі через оспівування краси та дружби.

У другому розділі ми зосередилися на відтворенні лексичних особливостей перекладу французького роману Марка Леві «Між небом і землею», на українську мову Катерини Пітик. Ми виявили, що перекладач рідко вдається до повного збереження образу фразеологізмів при перекладі, віддаючи перевагу частковій зміні образності або цілісному переосмисленню та заміщенню образності. Це дозволяє зберегти основний зміст оригіналу та експресивно-стилістичні властивості виразів, адаптуючи текст до українського читача. Крім того, було досліджено, що перекладач також часто використовує компенсацію, для того щоб ввести ідіоматичні вирази там, де вони відсутні в оригіналі. Це дозволяє підкреслити експресивність та виразність мови перекладу. Такий підхід забезпечує глибину та емоційну насиченість тексту, що робить його більш зрозумілим та яскравим для українського читача.

Ми дійшли висновку, що Катерина Пітик застосовує різні методи для відтворення стилістично зниженої лексики, які дозволяють максимально точно передати значення та колорит реалій різних країн. Зокрема, в роботі ми простежили схильність перекладача до використання транскрипції та калькування як основних методів. Транскрипція є особливо корисною для передачі специфічних назв, які не мають точних відповідників в українській мові. Було досліджено, що калькування, як метод, також часто застосовується для відтворення реалій, що забезпечує точну передачу змісту через дослівний переклад. Загалом, перекладач вміло комбінує різні методи перекладу, обираючи найбільш відповідний спосіб залежно від конкретної реалії та контексту.

Було виявлено, що у романі Марка Леві арготизми та вульгаризми використані в досить широкому діапазоні. Катерина Пітик часто вдається до використання аналогових відповідників, контекстуальних замін та варіантних відповідників для відтворення стилістично зниженої лексики. Це дозволяє передати роздратований тон, емоційне забарвлення та асоціативні конотації оригіналу. Інколи перекладач додає або підсилює негативне забарвлення, щоб створити більш виразний та яскравий образ. Це добре ілюструється на прикладі старого поліцейського Пільгеса – його зневажливий тон насичений вульгаризмами, підкреслює скрутний характер та відтворює мовний портрет персонажа.

З використанням транслітерації, калькування та описового перекладу в українському перекладі Катерини Пітик вдалося зберегти точність медичних термінів, що є ключовим аспектом для передачі спеціалізованих знань між мовами. Адекватний вибір перекладацьких трансформацій дозволяє зберегти зрозумілість та правильне відтворення медичних термінів для українського читача.

Практичне значення роботи визначається у можливості застосуванні отриманих результатів у наукових дослідженнях та діяльності перекладачів. Зокрема, результати можуть бути корисними при створенні навчальних матеріалів для вивчення художнього перекладу, аналізу творчості французького письменника Марка Леві та проведенні подальших наукових досліджень його доробку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бондарчук, К., Чумаченко О. (2020). Функції і способи презентації спеціальної лексики в українській художній літературі (на матеріалі романів Павла Загребельного). Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки, 2 (20). С. 150-158.
2. Венжинович, Н. (2021). Особливості перекладу фразеологізмів з української мови англійською. Навчально-методичний посібник для студентів філологічного факультету. Ужгород: ФОП Данило С.І. 104 с.
3. Дружб'як, С., Гаф'як, Х. (2021). Фразеологічні одиниці тематичної групи «погода» в сучасній німецькій мові: структурно-семантичний та перекладацький аспекти. Іноземна філологія, 134. Львів. С. 59-68.
4. Дудок, Х. (2020). Лексико-семантичний аналіз англійського терміна мобільного зв'язку. Іноземна філологія, 133. Львів. С. 97-104.
5. Іваненко, К. (2011). Специфіка перекладу художнього тексту. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Вип. 22. С. 116-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkyu_2011_22_21
6. Зорівчак, Р. (1989). Реалія і переклад. Львів: Центр ЛНУ ім. Івана Франка. С. 216.
7. Кальниченко, О., Подміногін, В, Кальниченко, Н. (2013). Історія перекладу та думок про переклад у текстах та коментарях. Харків: ХГУ «НУА». 172 с.
8. Кияк, Т., Науменко, А., Огуй, О. (2008). Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 543 с.
9. Коптілов, В. (1982). Теорія і практика перекладу. Київ: Вища школа. 170 с.
10. Коптілов, В. (2003). Теорія і практика перекладу. Навчальний посібник. Київ: Юніверс. 280 с.
11. Корунець, І. (2003). Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга. 448 с.
12. Кузьменко, А., Романишин, Н. (2022). Лексико-граматичні трансформації у перекладі художнього дискурсу (на матеріалі роману Поулі Гокінз «Дівчина у

потягу»). Молодий вчений, 10 (110). С. 121-125.

URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-10-110-24>

13. Кур'янова, М. (2006). Граматичні труднощі перекладу німецьких науково-технічних текстів українською мовою. Київ: нац. ун-т ім. Т.Шевченка. С. 19.
14. Лобода, В. (2019). Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія, 43. Том 4. С. 72-74.
15. Ляшенко, Т. (2021). Поняття культури в перекладі та перекладознавстві: до питання визначення. Львів: Іноземна філологія. С. 81-91.
URL: <http://dx.doi.org/10.30970/fpl.2021.134.3513>
16. Мельник, О., Нікіфорова, Т. (2020). Відтворення реалій у науково-популярному тексті (на матеріалі розвідки Кейт Фокс «Спостерігаючи за англійцями»). Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Філологічні науки, 1 (19). С. 380-386.
17. Науменко, Л., Гордеєва, А. (2011). Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. Practical Course of Translation from English into Ukrainian. Навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга. 138 с.
18. Петрушова, Н., Кравченко, В., Петрович, О. (2021). Особливості перекладу британських реалій оповідання А. К. Дойла «Скандал у богемії» українською мовою. Стаття. Полтава: Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. С. 43-52.
19. Полюк, І., Бондар, Л. (2006). Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів. URL: https://nmetau.edu.ua/file/07_polyuk.pdf
20. Ребрій, О. (2012). Сучасні концепції творчості у перекладі. Монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 376 с.
21. Ревуцька, С., Жужгіна-Аллахвердян, Т., Введенська, В., Остапенко, С., Удовіченко, Г. (2018). Особливості художнього перекладу: граматичний аспект. Кривий Ріг: ФОП Р. А. Козлов. С. 116. URL: <http://elibrary.donnuet.edu.ua>
22. Сіняговська, І. (2014). Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу

«Києво-Могилянська академія». Філологія. Мовознавство. Т. 221, Вип. 209. С. 89-93.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2014_221_209_20

23. Трифонова, Г., Терентьева, Ю. (2021). Особливості перекладу італійських топонімів українською мовою. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія, 24. С.163-170. DOI: [10.34079/2226-3055-2021-14-24-163-170](https://doi.org/10.34079/2226-3055-2021-14-24-163-170)
24. Фурт, Д. (2018). Способи перекладу термінів українською мовою з англійської. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Вип. 17. С. 272-281.
25. Чередниченко, О. (2007). Функції перекладу в сучасному світі у контексті української культури другої половини ХХ віку. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Львів: Центр ЛНУ ім. І. Франка. С. 4-11.
26. Шемуда, М. (2013). Граматичні трансформації при перекладі англо-мовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Філологія, 39. С. 116-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2013_39_36
27. Ющук, І. (2012). Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта. 270 с.
28. Aslonov, S., Bakiyev, F. (2021). The main features of the translation of literary text. International Multidisciplinary Scientific Journal. Volume 1, Issue 2. 16-18 p.
29. Chomsky, N. (2002). Syntactic Structures. Second edition. Berlin & New York: Mouton de Gruyter. 117 p.
30. Gachechiladze, G. (1964). Questions of the theory of literary translation. Tbilisi.
31. Ismoilov, K., Ergasheva, Z. (2021). Features of Literary Translation. The American Journal of Social Science and Education Innovations. Volume 03, 391-395 p. URL: <https://doi.org/10.37547/tajssei/Volume03Issue02-61>
32. Nida, E. (2000). Principles of Correspondence. The Translation Studies Reader / ed. by L. Venuti. London and New York. 126-140 p.

33. Prykhodko, V., Petrusenko, N. (2021). The Unreal world in the novel by Mark Levy «If only it were true». *Astraea*, 2(2). 91-104 p.
URL: <https://doi.org/10.34142/astraea.2021.2.2.05>
34. Sayitova, K., Uktamov, M. (2023). Features and problems of literary translation. *International journal of social science & interdisciplinary research*. 3-4 p.
URL: <https://www.gejournal.net/index.php/IJSSIR/article/view/1644>
35. Vinay, J. Darbelnet, J. (1958). *Stilistique comparée du français et de l'anglais*. Paris: Didier. 332 p.

ЕЛЕКТРОННІ ДЖЕРЕЛА

36. Марк Леві. URL: <https://nashformat.ua/authors/mark-levi-books>
37. Biographie de Marc Levy. URL: <https://www.lisez.com/auteur/marc-levy/38261>
38. Katana. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Katana>
39. La biographie de Marc Levy. URL: https://www.gala.fr/stars_et_gotha/marc_levy
40. La biographie de Marc Levy. URL: <https://www.voici.fr/bios-people/marc-levy>
41. Marc Levy: biographie et bibliographie. URL: <https://www.fnac.com/Marc-Levy/ia19789/bio>
42. Wines. URL: <https://oeforgood.com/en>

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

43. Білодід, І. (1970-1980). Академічний тлумачний словник української мови в 11 томах. Київ: Наукова Думка. 1568 с.
44. Горох. URL: <https://goroh.pp.ua/>
45. Caradec, F. (2000). *Dictionnaire du français argotique et populaire*. Paris: Larousse, 297 p.
46. Centre national de ressources textuelles et lexicales (CNRTL).
URL: <https://www.cnrtl.fr/portail/>
47. Larousse. URL: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais-monolingue>
48. Reverso dictionnaire. URL: <http://reverso.net>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

49. Леві, М. (2023). Між небом і землею. Роман. Переклад з французької К. Пітик. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля». 240 с.
50. Levy, M. (2023). Et si c'était vrai. Roman. Paris: Editions Robert Laffont, 268 p.

RÉSUMÉ

Le sujet de notre recherche est «Les particularités lexicales dans la traduction ukrainienne du roman «Et si c'était vrai» de Marc Levy». Au cours des dernières décennies, la traduction ukrainienne d'œuvres littéraires s'est développée activement, permettant aux Ukrainiens d'apprécier la littérature de différents pays dans leur langue maternelle. Une traduction adéquate requiert un niveau de compétence professionnelle approprié, la capacité de transmettre les caractéristiques artistiques et esthétiques de l'œuvre et de prendre en compte les différences linguistiques et culturelles entre les deux langues afin de transmettre le caractère et le style de l'original aussi fidèlement que possible. Les linguistes utilisent des transformations de traduction qui permettent de modifier la forme ou la sémantique d'un texte, tout en conservant son style.

La pertinence de l'étude est due à la nécessité d'étudier la traduction de la fiction contemporaine en ukrainien et à l'importance de rechercher différentes approches de la traduction de la fiction, en tenant compte des caractéristiques stylistiques et de la transmission de l'imagerie du texte par les moyens lexicaux de la langue ukrainienne afin de parvenir à une traduction adéquate, ce qui est crucial dans le contexte de l'étude.

L'objectif de cette étude est d'étudier et d'analyser les transformations lexicales et grammaticales de la traduction et leur application à la reproduction de certaines unités lexicales dans la traduction ukrainienne du roman «Et si c'était vrai» de Marc Levy. L'objectif de l'étude est de résoudre **les tâches** suivantes:

- prendre en compte les principes de la traduction littéraire et décrire les difficultés qui se posent lors de la traduction d'œuvres de fiction;
- identifier les manifestations du style de l'auteur dans les caractéristiques lexicales du texte;
- analyser les classifications des transformations en traduction et déterminer quels types de transformations ont été utilisés dans le matériel de recherche;
- étudier la reproduction d'éléments lexicaux sélectionnés en ukrainien au moyen de transformations de la traduction.

Les méthodes de recherche utilisées comprennent l'analyse sémantique, la méthode d'échantillonnage, méthode comparative et contrastive et la méthode descriptive.

La nouveauté de ce travail tient au fait que la traduction en ukrainien du roman «Et si c'était vrai» de Marc Levy n'a pas encore été étudiée dans le cadre des études de traduction.

Cette étude se compose d'une introduction, de deux chapitres principaux, de conclusions pour chaque chapitre, de conclusions générales, d'une liste de références et d'un résumé.

Dans le cadre de cette étude, nous avons examiné diverses méthodes de traduction en ukrainien de la phraséologie, des réalités, du vocabulaire familier réduit français et des termes.

Dans le premier chapitre de notre mémoire de diplôme, nous avons examiné les caractéristiques générales de la traduction littéraire et le rôle des transformations de la traduction. La recherche est basée sur les travaux de chercheurs contemporains tels que: O. Tcherednytchenko, V. Koptilov, V. Karaban, I. Korunets, K. Ivanenko et d'autres encore. Une œuvre de fiction reflète la réalité perçue et réinterprétée par l'auteur dans son esprit, et devient ainsi le reflet de la vision individuelle du monde de l'écrivain. Nous avons identifié le double rôle de la traduction littéraire, qui est déterminé par l'importance des moyens de transmission du texte et de la manière de refléter la profondeur et la diversité des idées et des images. Nous avons constaté que la complexité de la traduction littéraire ne réside pas seulement dans la transmission du contenu du texte, mais aussi dans la reproduction du style unique de l'auteur, de son esthétique, de son atmosphère et de son état d'esprit.

Dans ce contexte, une analyse approfondie des transformations de la traduction qui contribuent à la réalisation de l'équivalence et de l'adéquation dans la traduction littéraire est essentielle. Au cours de nos recherches, nous avons constaté que les transformations de traduction sont le principal outil dont le traducteur dispose pour préserver l'essence du texte original et le style de l'auteur, en permettant aux mêmes concepts et pensées d'être exprimés dans des langues et des structures différentes. Dans notre travail, nous nous basons sur l'une des classifications les plus détaillées et généralisées des transformations lexicales et grammaticales élaborées par L. Naumenko et A. Gor-

deeva. Dans le premier chapitre, nous avons également exposé une description générale du roman «Et si c'était vrai » de Marc Levy. Cette œuvre est impressionnante par la complexité de son contenu et ses profondes réflexions philosophiques, ainsi que par la maîtrise de sa conception stylistique. Nous avons constaté que la langue du roman est moderniste, pleine de phraséologie, d'idiomes, de vocabulaire familier réduit, de réalités, de termes médicaux et de rythme, ce qui ajoute de l'intensité émotionnelle et de l'imagerie à l'œuvre et souligne sa profondeur poétique et philosophique.

Dans le deuxième chapitre, nous nous sommes concentrés sur la reproduction des caractéristiques lexicales de la traduction du roman français «Et si c'était vrai» de Marc Levy en ukrainien par Kateryna Pityk. Nous avons constaté que les traducteurs ont rarement recours à la préservation complète de l'image des unités phraséologiques dans la traduction, préférant modifier partiellement l'imagerie ou la repenser complètement et la remplacer. Cela permet de préserver le sens principal de l'original et les propriétés expressives et stylistiques des expressions, en adaptant le texte au lecteur ukrainien. En outre, nous avons conclu que le traducteur a souvent recours à la compensation pour introduire des expressions idiomatiques lorsqu'elles sont absentes de l'original. Cela permet de mettre l'accent sur l'expressivité de la langue cible.

Nous avons conclu que Kateryna Pityk utilise diverses méthodes pour reproduire un vocabulaire stylistiquement réduit, ce qui lui permet de transmettre le sens et la richesse des réalités des différents pays aussi fidèlement que possible. En particulier, nous avons constaté que la traductrice a tendance à utiliser principalement la transcription et le calque. La transcription est particulièrement utile pour transmettre des noms spécifiques qui n'ont pas d'équivalents exacts en ukrainien. En général, le traducteur combine habilement différentes méthodes de traduction, choisissant la méthode la plus appropriée en fonction de la réalité et du contexte spécifiques.

L'analyse de la traduction de la terminologie utilisée dans le roman a révélé que dans le roman de Marc Levy, les argotismes et les vulgarismes sont utilisés dans une assez grande diversité. Kateryna Pityk a souvent utilisé des équivalents analogiques, des substitutions contextuelles et des variantes d'équivalents pour reproduire un voca-

bulaire stylistiquement réduit. Cela nous permet de transmettre le ton irrité, la coloration émotionnelle et les connotations associatives de l'original. Parfois, le traducteur ajoute ou intensifie des connotations négatives pour créer une image plus expressive et plus vivante.

En utilisant la translittération, la calque et la traduction descriptive, la traduction ukrainienne de Kateryna Pityk a réussi à préserver la précision des termes médicaux, ce qui est un aspect essentiel pour le transfert de connaissances spécialisées entre les langues. Un choix adéquat des transformations de la traduction permet de préserver la clarté et la reproduction correcte des termes médicaux pour le lecteur ukrainien.

L'importance pratique du travail est déterminée par la possibilité d'appliquer les résultats obtenus dans la recherche scientifique et les activités des traducteurs. En particulier, les résultats peuvent être utiles pour créer du matériel pédagogique pour l'étude de la traduction littéraire, analyser le travail de l'écrivain français Marc Levy et mener des recherches plus approfondies sur son œuvre.